

INSTITUUT VOOR THEORETISCHE FYSICA
UNIVERSITEIT UTRECHT

TENTAMEN QUANTUM MECHANICA 2

Dinsdag 27 januari 2009, 15.00-18.00 uur

- 1) Schrijf op ieder vel uw naam en voorletters, en op het eerste vel bovendien uw adres, postcode en studierichting.
- 2) Schrijf duidelijk. Onduidelijk schrift wordt niet nagekeken!
- 3) Alleen de werkkollegedictaten *Opgaven bij Quantummechanica 2* mogen bij het tentamen gebruikt worden.

Opgave 1: Spin-baan koppeling

Beschouw een deeltje met massa m en spin $1/2$ dat zich alleen in het twee-dimensionale XY-vlak kan bewegen. Ten gevolge van spin-baan koppeling wordt de zogenaamde Rashba Hamiltoniaan van het deeltje gegeven door

$$\hat{H} = \frac{1}{2m} (\hat{p}_x^2 + \hat{p}_y^2) + \frac{2\alpha_R\mu}{\hbar} (\hat{S}_x\hat{p}_y - \hat{S}_y\hat{p}_x), \quad (1)$$

met α_R een constante en μ de grootte van het magnetisch moment van het deeltje en $\hat{\mathbf{S}} = (\hat{S}_x, \hat{S}_y, \hat{S}_z)$ de drie-dimensionale vector van spinoperatoren.

- Bepaal de eigentoestanden en eigenwaarden van deze Hamiltoniaan.
- Geef het effectieve magneetveld $\langle B^{\text{eff}} \rangle$ dat de spin van het deeltje voelt, als het baan deel van de golffunctie gelijk is aan één van zijn eigentoestanden.
- Laat ook zien dat voor de algemene spin toestand

$$\frac{1}{\sqrt{2}} (|+\rangle + e^{i\varphi}|-\rangle),$$

met $|\pm\rangle$ de eigentoestanden van $\hat{S}_z$ met eigenwaarde $\pm\hbar/2$, respectievelijk, geldt dat $\langle \hat{\mathbf{S}} \rangle = (\cos \varphi, \sin \varphi, 0) \hbar/2$.

- Beargumenteer nu op grond van uw resultaten in onderdelen b) en c) wat de eigentoestanden en eigenwaarden van deze Hamiltoniaan zijn en vergelijk dit met uw antwoord in onderdeel a).

Opgave 2: Variatierekening

Beschouw de een-dimensionale tijdsonafhankelijke Schrödinger vergelijking voor een deeltje met massa m in de potentiaal $V(x) = A|x|$ met $A > 0$ gegeven door

$$\left\{ -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + A|x| \right\} \Psi(x) = E\Psi(x). \quad (2)$$

- Beargumenteer waarom de golffunctie $\Psi(x)$ voor de grondtoestand van deze potentiaal symmetrisch in de positie x moet zijn, d.w.z. de golffunctie moet voldoen aan $\Psi(x) = \Psi(-x)$.
- Bedenk een fysisch relevante probeer-golffunctie met één variationele parameter α en bepaal hiermee een benadering voor de energie en de golffunctie van de grondtoestand.
- Voeg nu aan de potentiaal $V(x) = A|x|$ de storingsterm Bx^2 toe. Bepaal met behulp van de probeer-golffunctie tot op eerste orde in B de verandering van de grondtoestandsenergie. Laat zien dat deze storingsrekening geoorloofd is als $B \ll (2mA^4/\hbar^2)^{1/3}$.

Opgave 1: Spin-baan koppeling

Beschouw een deeltje met massa m en spin $1/2$ dat zich alleen in het twee-dimensionale XY-vlak kan bewegen. Ten gevolge van spin-baan koppeling wordt de zogenaamde Rashba Hamiltoniaan van het deeltje gegeven door

$$\hat{H} = \frac{1}{2m} (\hat{p}_x^2 + \hat{p}_y^2) + \frac{2\alpha_R\mu}{\hbar} (\hat{S}_x\hat{p}_y - \hat{S}_y\hat{p}_x), \quad (1)$$

met α_R een constante en μ de grootte van het magnetisch moment van het deeltje en $\hat{\mathbf{S}} = (\hat{S}_x, \hat{S}_y, \hat{S}_z)$ de drie-dimensionale vector van spinoperatoren.

- Bepaal de eigentoestanden en eigenwaarden van deze Hamiltoniaan.
- Geef het effectieve magneetveld $\langle B^{\text{eff}} \rangle$ dat de spin van het deeltje voelt, als het baan deel van de golf functie gelijk is aan één van zijn eigentoestanden.
- Laat ook zien dat voor de algemene spin toestand

$$\frac{1}{\sqrt{2}} (|+\rangle + e^{i\varphi} |-\rangle),$$

met $|\pm\rangle$ de eigentoestanden van $\hat{S}_z$ met eigenwaarde $\pm\hbar/2$, respectievelijk, geldt dat $\langle \hat{\mathbf{S}} \rangle = (\cos\varphi, \sin\varphi, 0) \hbar/2$.

- Beargumenteer nu op grond van uw resultaten in onderdelen b) en c) wat de eigentoestanden en eigenwaarden van deze Hamiltoniaan zijn en vergelijk dit met uw antwoord in onderdeel a).

Opgave 2: Variatierekening

Beschouw de een-dimensionale tijdsafhankelijke Schrödinger vergelijking voor een deeltje met massa m in de potentiaal $V(x) = A|x|$ met $A > 0$ gegeven door

$$\left\{ -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + A|x| \right\} \Psi(x) = E\Psi(x). \quad (2)$$

- Beargumenteer waarom de golf functie $\Psi(x)$ voor de grondtoestand van deze potentiaal symmetrisch in de positie x moet zijn, d.w.z. de golf functie moet voldoen aan $\Psi(x) = \Psi(-x)$.
- Bedenk een fysisch relevante probeer-golf functie met één variationele parameter α en bepaal hiermee een benadering voor de energie en de golf functie van de grondtoestand.
- Voeg nu aan de potentiaal $V(x) = A|x|$ de storingsterm Bx^2 toe. Bepaal met behulp van de probeer-golf functie tot op eerste orde in B de verandering van de grondtoestandsenergie. Laat zien dat deze storingsrekening geoorloofd is als $B \ll (2mA^4/\hbar^2)^{1/3}$.

